

УДК 342.9

ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ ОСІБ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ, ЗА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕДУРНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Наталія Янюк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000
e-mail: nataliya.yanyuk@lnu.edu.ua
ORCID.ID:0000-0001-6427-2599*

Принцип офіційності, закріплений у Законі України «Про адміністративну процедуру», зобов'язує адміністративний орган вжити всі необхідні заходи для встановлення обставин, що мають значення для справи і прийняття рішення. Важливо враховувати аргументи тих, хто має інтерес у справі, та залучати тих, хто не має такого інтересу, але чия інформація про обставини справи або чий професійні знання допоможуть оцінити факти.

Загалом не існує відмінностей в адміністративно-процедурному законодавстві і в адміністративному чи інших процесах у видах осіб, які сприяють розгляду справи, до них належать: свідок, експерт, спеціаліст, експерт і перекладач. Проте відмінність є у правах, обов'язках та їхній відповідальності.

Аналіз адміністративно-процедурного законодавства дає підстави зробити висновок про те, що два види залучення осіб, які сприяють у вирішенні адміністративної справи, – обов'язкове, визначене законом, і факультативне. Адміністративний орган має нести відповідальність за своєчасність залучення таких осіб до адміністративного провадження.

Ключові слова: адміністративна процедура, експертиза, свідки, перекладач, адміністративний орган, адміністративне судочинство.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2026.82.216>

Закон України «Про адміністративну процедуру» [1] (далі – ЗАП), який почав діяти з 15 грудня 2023 р., запровадив нову форму взаємовідносин приватної особи з носієм владних повноважень, який названий «адміністративним органом». Вирішуючи справу в межах адміністративної процедури, важливо врахувати всі докази, які можуть підтвердити чи спростувати факти, що мають значення для справи. Згідно з принципом офіційності адміністративний орган зобов'язаний вжити всі необхідні заходи для встановлення обставин, що мають значення для справи (ст. 16 ЗАП). Саме з метою ґрунтовного вирішення будь-якої справи важливо заслухати не лише аргументи тих, хто має в ній інтерес, а й залучити тих осіб, які такого інтересу не мають, але обізнані з фактами справи (*свідок*) або професійні знання яких сприятимуть в оцінці обставин справи (*експерти, спеціалісти*), залучення перекладача допоможе вести комунікацію адміністративного органу з учасниками провадження. Все це дозволить розглянути справу всебічно, в розумні строки і прийняти обґрунтоване рішення.

Адміністративний орган зобов'язаний і з власної ініціативи, і за клопотанням учасника провадження (ч. 1 ст. 28; ч. 8 ст. 53 ЗАП) збирати документи та інші докази, отримувати погодження та висновки, необхідні для вирішення справи. Серед переліку засобів доказування названі пояснення свідків, висновки або

пояснення експертів, консультації або роз'яснення спеціалістів. Це зумовлює залучення до адміністративного провадження таких осіб, як: свідка, експерта, спеціаліста, перекладача (ст. 29 ЗАП). Нічого нового щодо переліку осіб, які сприяють розгляду справи, законодавець у ЗАП не зробив, проте статус цих осіб в адміністративному провадженні має деякі особливості, порівняно з процесуальним законодавством, зокрема й в адміністративному процесі.

На відміну від процесуальних галузей права, в науці адміністративного права недостатньо уваги приділено питанням статусу свідка, експерта, спеціаліста, експерта і перекладача. Деякі аспекти висвітлені в працях вчених-адміністративістів. Цікавим є підхід, запропонований О. В. Кузьменко в монографії «Теоретичні засади адміністративного процесу» (2005) щодо поділу осіб, які сприяють розгляду справи, на дві групи: «суб'єкти, що сприяють встановленню об'єктивної істини шляхом надання компетентним органам (посадовим особам) відповідної інформації щодо обставин справи» і «суб'єкти, які мають спеціальні знання та навички і залучаються для дослідження з їх використанням фактичних даних, що фігурують у справі» [2, с. 180]. Вчені І. О. Каргузова й А. Ю. Осадчий у навчально-методичному посібнику «Адміністративно-процедурне право» (2008) цих осіб віднесли до «третьої групи суб'єктів адміністративних процедур, що сприяють здійсненню процедури» і «зобов'язані брати участь у процедурі відповідно до вимог адміністративного органу» [3, с. 40]. Заслугує на увагу позиція В. П. Тимощука, який у монографії «Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії» (2010), зазначив, що особи, які сприяють розгляду справи, «залучаються для надання допомоги у розгляді справи, і не мають особистої заінтересованості у результаті її вирішення», а іноді їх залучення зумовлене службовими обов'язками у певному органі [4, с. 149]. Про це йдеться і в Науково-практичному коментарі до Закону України «Про адміністративну процедуру», підготовленому авторським колективом за загальною редакцією В. П. Тимощука [5, с. 156–164].

Мета статті – визначити особливості статусу осіб, які сприяють розгляду адміністративної справи, згідно з оновленим адміністративно-процедурним законодавством, і порівняти із статусом цих осіб в адміністративному процесі (судочинстві).

Спочатку доречно розкрити зміст поняття «адміністративної процедури» та адміністративно-процедурного законодавства, яким врегульовано статус тих осіб, які сприяють розгляду адміністративної справи. В адміністративно-правовій науці термін «адміністративна процедура» з'явився майже три десятки років тому і був пов'язаний із заходами адміністративної реформи в Україні. В Концепції адміністративної реформи була задекларована ідея прийняття Адміністративно-процедурного (процедурального) кодексу України. Термін «процедура» стосується упорядкованості дій, вчинюваних адміністративним органом, при вирішенні конкретної справи, це порядок надання органами публічної влади адміністративних послуг (вживалися терміни «державні (управлінські) послуги», «адміністративний менеджмент»), а також з «механізмом позасудового способу захисту прав і свобод громадян» [6]. Дефініцію поняття закріплено у п. 5 ч. 1 ст. 2 ЗАП, згідно з яким: «адміністративна процедура – це визначений законом порядок розгляду та вирішення справи». ЗАП забезпечує захист прав та інтересів фізичної чи юридичної особи від безпідставного зволікання адміністративного органу при розгляді справи. Водночас ЗАП є певним дороговказом для адміністративних органів і, згідно із Преамбулою ці органи мають вжити всіх заходів для «вирішення

адміністративних справ у дусі визначеної Конституцією України демократичної та правової держави та з метою забезпечення права і закону, а також зобов'язання держави забезпечувати і захищати права, свободи чи законні інтереси людини і громадянина» [1].

Адміністративна процедура є алгоритмом дій, які дозволяють швидко і ефективно вирішити справу, а це сприятиме реалізації прав, свобод і законних інтересів приватної особи, а також сприятиме досудовому врегулюванню конфліктів з адміністративним органом, якщо вони будуть. В умовах формування правової держави особливого значення набуває правове визначення процедури діяльності органу публічної адміністрації, оскільки виступає гарантією для тих осіб, хто бере участь в адміністративній справі.

Прийняття ЗАП стало підставою для внесення змін до кількох сотень нормативно-правових актів з метою узгодження їх норм. Адміністративно-процедурне законодавство має певні особливості. По-перше, часто один акт поєднує у собі і матеріальні, і процедурні норми. По-друге, воно є відносно новим і, як слушно наголошує професор А. М. Школик, «адміністративно-процедурне законодавство, зрештою як і загалом адміністративне законодавство, не має такої тривалої історії формування та розвитку, якою може похвалитись до прикладу цивільне законодавство» [7, с. 10]. По-третє, адміністративно-процедурне законодавство регулює відносини, які виникають у позасудовій площині, на відміну від процесуального законодавства, яке регулює відносини за участю суду, який розглядає справу і приймає рішення по суті справи (вид суду залежить від виду процесу).

У ст. 29 ЗАП визначено підстави залучення до адміністративного провадження особи, яка сприяє розгляду справи, та участь якої є необхідною для такого розгляду. Припис дає підстави виділити два випадки залучення таких осіб: по-перше, щоб отримати необхідні докази, які забезпечують повноту розгляду справи і сприяють прийняттю обґрунтованого рішення, і, по-друге, участь яких є обов'язковою, що обумовлено змістом самої процедури і передбачено законом. Наприклад, у ч. 3 ст. 7 Закону України «Про пестициди і агрохімікати» визначено, що *«обов'язковою умовою державної реєстрації пестицидів та агрохімікатів є наявність відповідної документації щодо їх безпечного застосування, включаючи позитивну еколого-експертну оцінку матеріалів, поданих для реєстрації пестицидів та агрохімікатів»* [8].

Згідно зі ст. 19 ЗАП адміністративне провадження ведеться державною мовою, а з метою гарантування права участі особи в адміністративному процесі учаснику надається право користуватися послугами перекладача, зокрема й перекладача жестової мови (ч. 2 ст. 19 ЗАП). Це право має особа, яка «не володіє або недостатньо володіє державною мовою». Перекладач, на відміну від інших осіб, які сприяють розгляду справи, доказів не надає, але забезпечує переклад на державну мову, якою здійснюється адміністративне провадження, що відповідає принципу верховенства права (ст. 5 ЗАП). Завдяки фаховому перекладу особа, яка не володіє державною мовою, розуміючи суть адміністративної справи, може реалізувати свої права чи виконати обов'язки. У ч. 2 ст. 19 ЗАП зазначено, що послугами перекладача може користуватися учасник адміністративного провадження, його представник, а також особа, яка сприяє розгляду справи, і яка не володіє або недостатньо володіє державною мовою, або має вади слуху (ч. 2 ст. 19 ЗАП). Згідно із Державним стандартом соціальної послуги перекладу жестовою мовою, затвердженим наказом Міністерства соціальної політики від 06 травня 2021 р. № 220, перекладачем

жестової мови є «фахівець у сфері перекладу між жестовою мовою і словесною мовою, який має відповідну освіту і кваліфікацію» (п. 1 Розділ 1). Переклад жестовою мовою віднесено до базових соціальних послуг, які надаються органами соціального захисту (п. 14 ч. 6 ст. 16 ЗУ «Про соціальні послуги»).

Залучення до справи перекладача сприяє дотриманню принципу рівності перед законом учасникам справи, незалежно від мовних ознак, а також надає додаткові гарантії реалізації їх прав в адміністративному провадженні (ст. 7 ЗАП). У деяких випадках залучення перекладача є обов'язковим. Згідно із ст. 5 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» [9] особі, яка має намір отримати статус біженця в Україні, або особи, яка потребує додаткового захисту, *«орган Державної прикордонної служби України повинен забезпечити перекладача з мови, якою така особа може спілкуватися»*. Про перекладача йдеться і в абз. 6 ч. 1 ст. 6-1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»: *«особі, яка подає заяву про визнання особою без громадянства та не володіє українською мовою, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, безоплатно забезпечує перекладача з мови, якою володіє така особа, а також письмовий переклад її документів»* [10].

ЗАП не закріплює вимоги до перекладача, на відміну від ст. 71 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [11], де визначено, що ним може бути особа, яка «вільно володіє мовою, якою здійснюється адміністративне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного або письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухоніми». До того ж «участь перекладача, який володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухоніми, є обов'язковою при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху». Кваліфікація перекладача підтверджується встановленим законодавством документом.

До осіб, які сприяють розгляду справи, належить свідок. У науковій літературі висловлюється думка про те, що: «свідок повинен усвідомлювати значення та роль своїх показань; ... коли мова йде про свідка, то в першу чергу, мова йде не про дозволу поведінку, а про необхідну;...обов'язки свідка – це встановлені законодавством міра можливої та необхідної поведінки особи, яка володіє інформацією по суті справи» [12, с. 802]. Також наголошується на тому, що при визначенні статусу свідка законодавець враховує дві ознаки – «обізнаність особи про обставини справи» і «повинна бути викликана для дачі показань у якості свідка», тобто залучена за певною процедурою. Запропоновано поняття «свідок – це особа, яка має інформацію, сприйняту ним особисто, безпосередньо чи опосередковано, про обставини, що мають значення для розслідування і вирішення справи» [13, с. 274].

Згідно зі ст. 56 ЗАП «пояснення свідка – це повідомлення особи про відомі їй обставини, що мають значення для вирішення справи», проте, якщо свідок не може назвати джерело своєї обізнаності щодо обставин, то його пояснення не є доказом (ч. 2 ст. 56 ЗАП). Але деякі обставини можуть підтверджуватися лише у визначений законодавством спосіб, а не поясненнями свідка. У ЗАП, як і в процесуальному законодавстві, визначено підстави для відмови свідка в наданні пояснень (ч. 4 ст. 56 ЗАП).

Водночас закони визначають випадки, в яких повідомлення свідків мають вагомe значення, вони допомагають встановити/підтвердити факти, що впливають на подальший статус фізичної особи, і прирівнюються до документів. Наприклад, згідно із ст. 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [14] підставою для надання статусу учасника бойових дій особа є «не виключно документи», але й свідчення (заяви) свідків. До уваги беруться свідчення (заяви) свідків, яким вже встановлено статус учасника бойових дій, при цьому, їх підпис має бути засвідчений нотаріально. Закон визначає: *«для осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, – свідчення (заява) не менше ніж 3-х свідків; для осіб, які отримали поранення, контузії, каліцтва, – свідчення (заява) не менше ніж 2-х свідків про період безпосередньої участі такої особи у виконанні завдань антитерористичної операції»* (ст. 6). А згідно зі ст. 7 цього Закону, до підстав для надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни віднесено клопотання керівника добровольчого формування, до складу якого входила така особа, до якого *«додаються документи, що підтверджують участь особи в антитерористичній операції, або письмові свідчення не менш як 2-х свідків з числа осіб, які спільно з такою особою брали участь в антитерористичній операції та отримали статус учасника бойових дій, або особи з інвалідністю внаслідок війни, або учасника війни відповідно до цього Закону»*.

Про залучення свідків йдеться й у ст. 3 Закону України «Про закордонних українців»: *«українське етнічне походження або походження з України заявник підтверджує відповідними документами або свідченнями громадян України, закордонних українців чи громадських організацій закордонних українців»* [15]. У п. 3 Порядку оформлення і видачі посвідчення закордонного українця від 17.11.2004 р. № 1531 уточнено, що до документів *«можуть додаватися письмові свідчення громадян України або закордонних українців (не менш як 3-х осіб), які підтверджують українське етнічне походження або походження з України заявника, а також характеристика-клопотання громадської організації закордонних українців, членом якої є заявник»*.

Про можливість залучення до провадження свідків зазначено у ч. 6 ст. 4 Закону України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» [16]. При прийнятті рішення про встановлення факту позбавлення особи особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, про визнання особи членом сім'ї особи Комісія з питань встановлення таких фактів *«заслуховує пояснення осіб, стосовно яких подані документи та/або відомості, та/або свідків, законного представника особи, іншої близької особи, адвоката чи іншого представника заявника, які надали Комісії свідчення, інформацію, відомості»*.

До осіб, які сприяють розгляду справи, належить експерт. Згідно із ст. 57 ЗАП призначення експертизи спрямоване на «з'ясування обставин справи та надання їм оцінки», якщо це потребує спеціальних знань. Відповідно, адміністративний орган призначає експерта чи експертну установу і формує питання експертизи. Він робить це і з власної ініціативи, і за клопотанням учасника провадження. Хоча в ЗАП визначено додаткову, повторну, комісійну експертизу, проте в галузевих законах розширено й уточнено їх види. У деяких випадках висновок експерта чи спеціаліста визначено основним доказом для вирішення адміністративної справи.

Наприклад, згідно з ч. 1. ст. 16 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [17]: *«експертиза заявки складається з попередньої експертизи, формальної експертизи та, за заявкою стосовно патенту на винахід (секретний винахід), – кваліфікаційної експертизи і проводиться НОІВ (Національний орган інтелектуальної власності) відповідно до цього Закону та правил, встановлених на його основі центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності»*. Саме на підставі обґрунтованого висновку експертизи НОІВ *«приймає рішення про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) або рішення про відмову в такій реєстрації»* (ч. 3 ст. 16).

Згідно із Законом України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [18] обов'язковій державній експертизі підлягають культурні цінності, які заявлені до вивезення (тимчасового вивезення) та повернуті після тимчасового вивезення, а відмова заявника (фізичної чи юридичної особи) від передачі культурних цінностей на обов'язкову експертизу розглядається як відмова від їх вивезення з країни. Згідно з ч. 3 ст. 11 Закону *«за результатами державної експертизи заявлених до вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, вносить їх до Державного реєстру національного культурного надбання незалежно від згоди особи, яка подала заяву про вивезення (тимчасове вивезення) культурних цінностей»*. Відповідно до Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2003 р. № 1343, експертом є *«працівник державного сховища культурних цінностей, музею, бібліотеки, реставраційної або науково-дослідної організації, архівної установи, інший фахівець, який має високу кваліфікацію, спеціальні знання і безпосередньо проводить мистецтвознавчу експертизу та несе персональну відповідальність за достовірність і повноту аналізу, обґрунтовані рекомендації»*. У законі визначено просту, складну, попередню, первинну, повторну, додаткову, контрольну наукову і науково-технічну експертизи. Важливо, що переміщення культурних цінностей через митний кордон можливе лише за наявності свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей і лише протягом його дії.

За результатами експертизи готується висновок, який у Науково-практичному коментарі до ЗАП України запропоновано розуміти як *«документ, який складається за результатами проведення експертизи у письмовій (в тому числі електронній) формі, який містить детальний опис проведених досліджень, їх результатів, а також відповіді на запитання, якщо такі були поставлені адміністративним органом у рішенні про призначення експертизи»* [4, с. 326]. У ЗАП України безпосередньо не встановлена форма висновку експерта, проте з аналізу законодавства можна стверджувати, що висновок експерта може мати паперову (письмову) та електронну форму. Порівнюючи з КАС України, в ст. 101 визначено, що, крім письмової форми висновку, суд має право за заявою учасників справи чи з власної ініціативи викликати експерта для надання усних пояснень щодо його висновку (ч. 5) [11]. Експерт також має право включити до висновку і свої міркування щодо тих питань, які не були йому поставлені, якщо вважатиме, що вони мають значення для відповідної справи (ч. 8). Хоча галузеве законодавство конкретизує вимоги щодо статусу і висновку експерта в певній сфері, проте в ЗАП це питання викладено надто узагальнено. Отже, варто

переглянути норми ЗАП і провести конкретизацію у частині процедурних прав експерта, на зразок з КАС України.

Призначення експертизи може бути підставою зупинення адміністративного провадження до одержання її результатів, що визначено в п. 4 ч. 2 ст. 64 ЗАП. Сьогодні це положення не узгоджується з підставами зупинення провадження у справах про адміністративні правопорушення, що визначені у ст. 277 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Оскільки адміністративно-деліктне провадження є різновидом адміністративних проваджень, тому, як видається, варто уніфікувати підходи щодо участі експерта в розгляді адміністративних справ [19, с. 171].

Згідно зі ст. 28 ЗАП до кола осіб, які сприяють розгляду справи, віднесено спеціаліста, яким може бути фізична особа, яка володіє певними професійними знаннями, що дозволяє об'єктивно оцінити обставини справи. У п. 7. ч. 2 ст. 53 ЗАП до засобів доказування названо консультації або роз'яснення спеціалістів. Проте спеціалісти можуть залучатися і для проведення експертизи. Наприклад, у ст. 1 Закону України «Про ветеринарну медицину» визначено, що до проведення ветеринарно-санітарної експертизи залучаються спеціалісти державної служби ветеринарної медицини. Ветеринарно-санітарні заходи і відповідні процедури, які їх супроводжують, чи імпорт товарів тваринного походження не можуть обійтися від участі спеціалістів, до яких належать дипломовані лікарі та фельдшери.

Прикладом залучення спеціалістів є участь в атестаційних процедурах здобувачів наукового ступеня. У ч. 4. ст. 6 Закону України «Про вищу освіту» [20] визначено, що атестація осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, здійснюється на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації разовою спеціалізованою вченою радою, яка утворюється у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку із залученням опонентів, які надають експертну оцінку наукової роботи. Захист відбувається за умови надання офіційними опонентами позитивних висновків на дисертацію.

Аналізуючи статус осіб, які сприяють розгляду справи, В. П. Тимошук слушно наголошує на тому, що в адміністративній процедурі «окремі категорії, які сприяють розгляду справи (зокрема, експерти, спеціалісти, перекладачі) залучаються насамперед в силу службового статусу», на відміну від судово-процесуальної сфери [4, с. 150]. Залучення таких осіб відбувається у двох випадках – за законом і за наявності мотивації адміністративного органу або за клопотанням учасника провадження (мотивацією учасника). Остаточне рішення приймає адміністративний орган, який має це зробити своєчасно і водночас не допустити затягування розгляду шляхом залучення таких осіб.

Важливо, щоб особи, які сприяють розгляду справи, не мали власного інтересу в справі, оскільки це є підставою відводу (самовідводу). У ст. 20 ЗАП визначено дві підстави: «якщо стосовно такої особи існують обставини, що: 1) вказують на наявність приватного інтересу такої особи у результатах розгляду та/або вирішенні справи; 2) викликають чи можуть викликати сумнів у безсторонності (неупередженості) такої особи». Рішення про відвід (самовідвід) приймає адміністративний орган невідкладно, а «за наявності обґрунтованих причин – не пізніше 3-х робочих днів з дня отримання клопотання чи виявлення обставин». Рішення викладається у письмовій формі та має зберігатися в матеріалах адміністративної справи.

Висновки. Аналіз адміністративно-процедурного законодавства дає підстави резюмувати, що є два види залучення осіб, які сприяють у вирішенні адміністративної справи, – обов'язкове, визначене законом, і похідне (мотиваційне). У другому випадку – рішення приймає адміністративний орган, зважаючи на характер справи і

потребу в додаткових дослідженнях обставин справи, і це можливе з власної ініціативи або за клопотання учасника адміністративного провадження. На адміністративний орган покладається відповідальність за доцільність і своєчасність залучення до адміністративного провадження осіб, які сприяють розгляду справи. Зволікання вважати бездіяльністю адміністративного органу, що є предметом оскарження. Крім цього, ЗАП варто поширити на відносини, що виникають з провадження в справах про адміністративні правопорушення, що сприятиме уніфікації адміністративної процедури, різновидом якої є адміністративно-юрисдикційна процедура.

Список використаних джерел

1. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 31.10.2025).
2. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія. Київ: Атіка. 2005. 352 с.
3. Картузова І. О., Осадчий А. Ю. Адміністративно-процедурне право : навч.-метод. посібник. Одеса : Юридична література. 2008. 288 с.
4. Тимошук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : монографія. Київ: «Конус-Ю». 2010. 296 с.
5. Про адміністративну процедуру : Науково-практичний коментар до Закону України / авт. кол.: О. Ф. Андрійко, В. М. Бевзенко та ін. ; за заг. ред. В. П. Тимошука. Київ, 2023. 545 с. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/74413.pdf>.
6. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Концепція адміністративної реформи, затв.Указом Президента України від 22 липня 1998 року, №. 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> (дата звернення: 31.10.2025).
7. Школик А. М. Адміністративно-процедурне законодавство та його систематизація : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2020. 306 с.
8. Про пестициди і агрохімікати : Закон України від 02.03.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
9. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>.
10. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (дата звернення: 31.10.2025).
11. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 31.10.2025).
12. Расторгуєв О. В. Обов'язки свідка в адміністративно-деліктному провадженні України. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6/2023. С. 801–804.
13. Боднарчук І. О. Особливості інституту свідка в адміністративному та господарському процесі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 273–276.
14. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України 22.10.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 31.10.2025).
15. Про закордонних українців : Закон України від 04.05.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15#Text> (дата звернення: 31.10.2025).
16. Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей : Закон України від 26.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20#Text> (дата звернення: 31.10.2025).

17. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>.
18. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : Закон України 21 вересня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text> (дата звернення: 31.10.2025).
19. Янюк Н. Участь експерта в адміністративно-деліктному провадженні: проблеми правового регулювання. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2024. Вип. 79. С. 166–174. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/12537/12883>.
20. Закон України Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 31.10.2025).

References

1. Pro administratyvnu protseduru : Zakon Ukrainy (17.02.2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (data zvernennia: 31.10.2025).
2. Kuzmenko, O. V. (2005). *Teoretychni zasady administratyvnoho protsesu* : monohrafiia. Kyiv : Atika.
3. Kartuzova, I. O., Osadchyi, A. Iu. (2008). *Administratyvno-protsedurne pravo* : navchalno-metodychni posibnyk. Odesa : Yurydychna literatura.
4. Tymoshchuk, V. P. (2010). *Administratyvni akty: protsedura pryiniattia ta prypynennia dii* : monohrafiia. Kyiv : «Konus-Yu».
5. Pro administratyvnu protseduru : Naukovo-praktychnyi komentar do Zakonu Ukrainy / avt. kol. : O. F. Andriiko, V. M. Bevzenko ta in. ; za zah. red. V. P. Tymoshchuka. Kyiv, 2023. Retrieved from <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/74413.pdf>.
6. Pro zakhody shchodo vprovadzhennia Kontseptsii administratyvnoi reformy v Ukraini : Kontseptsiiia administratyvnoi reformy, zatv. Ukazom Prezydenta Ukrainy (22.07.1998). No. 810/98. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> (data zvernennia: 31.10.2025).
7. Shkolyk, A. M. (2020). *Administratyvno-protsedurne zakonodavstvo ta yoho systematyzatsiia* : monohrafiia. Odesa : Vydavnychiy dim «Helvetyka».
8. Pro pestytsydy i ahrokhimikaty : Zakon Ukrainy (02.03.1995). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
9. Pro bizhentsiv ta osib, yaki potrebuiut dodatkovoho abo tymchasovoho zakhystu : Zakon Ukrainy (08.07.2011). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>.
10. Pro pravovyi status inozemtsiv ta osib bez hromadianstva : (22 veresnia 2011). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (data zvernennia: 31.10.2025).
11. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (data zvernennia: 31.10.2025).
12. Rastorhuiev O. V. (2023). Oboviazky svidka v administratyvno-deliktному provadzhenni Ukrainy. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 6, 801–804.
13. Bodnarchuk, I. O. (2025). Osoblyvosti instytutu svidka v administratyvnomu ta hospodarskomu protsesakh. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 1, 273–276.
14. Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu : Zakon Ukrainy (22.10.1993). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (data zvernennia: 31.10.2025).
15. Pro zakordonnykh ukraintsiv : Zakon Ukrainy (04.03.2004). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15#Text> (data zvernennia: 31.10.2025).
16. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst osib, stosovno yakykh vstanovleno fakt pozbavlennia osobystoi svobody vnaslidok zbroinoi ahresii proty Ukrainy, ta chleniv yikhnikh simei : Zakon Ukrainy

- (26.01.2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20#Text> (data zvernennia: 31.10.2025).
17. Pro okhoronu prav na vynahody i korysni modeli : Zakon Ukrainy 15.12.1993. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>.
18. Pro vyvezennia, vvezennia ta povernennia kulturnykh tsinnostei : Zakon Ukrainy (21.09.1999). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text> (data zvernennia: 31.10.2025).
19. Ianiuk, N. (2024). Uchast eksperta v administratyvno-deliktnomu provadzhenni: problemy pravovoho rehuliuвання. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia yurydychna*, 79, 166–174. Retrieved from <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/12537/12883>.
20. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy (01.07.2014). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (data zvernennia: 31.10.2025).

**PECULIARITIES OF THE STATUS OF PERSONS
WHO FACILITATE THE CONSIDERATION
OF THE CASE, ACCORDING TO THE ADMINISTRATIVE-
PROCEDURAL LEGISLATION OF UKRAINE**

Nataliia Yaniuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, ua – 79000, Lviv, Ukraine
e-mail: nataliya.yanyuk@lnu.edu.ua
ORCID.ID:0000-0001-6427-2599*

Purpose of this article is to determine the features of the status of persons who contribute to the consideration of an administrative case, in accordance with the updated administrative-procedural legislation, and to compare it with the status of these persons in the administrative process (judicial proceedings).

The administrative procedure defines an algorithm of actions that enables a prompt and efficient resolution of a case, contributing to the protection of the rights, freedoms, and lawful interests of a private individual, as well as facilitating the pre-trial settlement of conflicts with an administrative body. For the purpose of comprehensively resolving an administrative case, it is important to consider all evidence that may confirm or refute facts relevant to the case.

The principle of officiality, enshrined in the Law of Ukraine "On Administrative Procedure", obliges the administrative body to take all necessary measures to establish the circumstances relevant to the case and make a decision. When deciding a case, it is important to consider the arguments of those, who have an interest in the case and to involve those who do not have such an interest, but whose information about the circumstances of the case or whose professional knowledge will help assess the factual side of the case. It is the involvement of persons, who are not interested in the specific outcome of the case in advance that makes it possible to comprehensively consider the case and make a well-founded decision.

According to the Law of Ukraine "On Administrative Procedure", the administrative body is obliged, both on its own initiative and at the request of a participant in the proceedings, to collect documents and other evidence, obtain conclusions necessary to resolve the administrative case. There are no differences in administrative procedural legislation and in administrative or other processes in their types, which include: witness, expert, specialist, expert and translator. The person, who assists in the consideration of a case, may not have a personal interest in such a case. If there are circumstances indicating the existence of a private interest in the consideration and/or resolution of the case, or if there are doubts about the impartiality of such a person, a

participant in administrative proceedings has grounds to apply to the administrative authority with a request to recuse this person. These circumstances are grounds for self-recusal.

Based on the analysis of administrative procedural legislation, two types of involvement of persons who assist in resolving an administrative case are identified: mandatory, as defined by law, and optional. In the latter case, the decision is made by the administrative body either on its own initiative or at the request of a participant in the administrative proceedings. If the legislation establishes the mandatory participation in administrative proceedings of persons who contribute to the consideration of the case, it is the administrative body that is responsible for their timely involvement in the case.

Keywords: administrative procedure, expertise, witness, translator, administrative body, administrative justice.

*Стаття: надійшла до редакції 01.11.2025
прийнята до друку 16.04.2026*